

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Kerkstraat 20 te Aalst

Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont

Tienen, 2018
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Kerkstraat 20 te Aalst

**Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont**

**Tienen, 2018
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Kerkstraat 20 te Aalst

Initiatiefnemer:	FICO NV
Projectleiding:	Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Laurane Dupont
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst & Laurane Dupont
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2018, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Initiatiatiefnemer FICO NV

Locatie: Aalst, Kerkstraat (fig. 2.1)

Bounding box: punt 1: x= 126909, y= 180922

punt 2: x= 126925, y= 180959

Aalst, afd. 1, Sectie A, perceel 877D

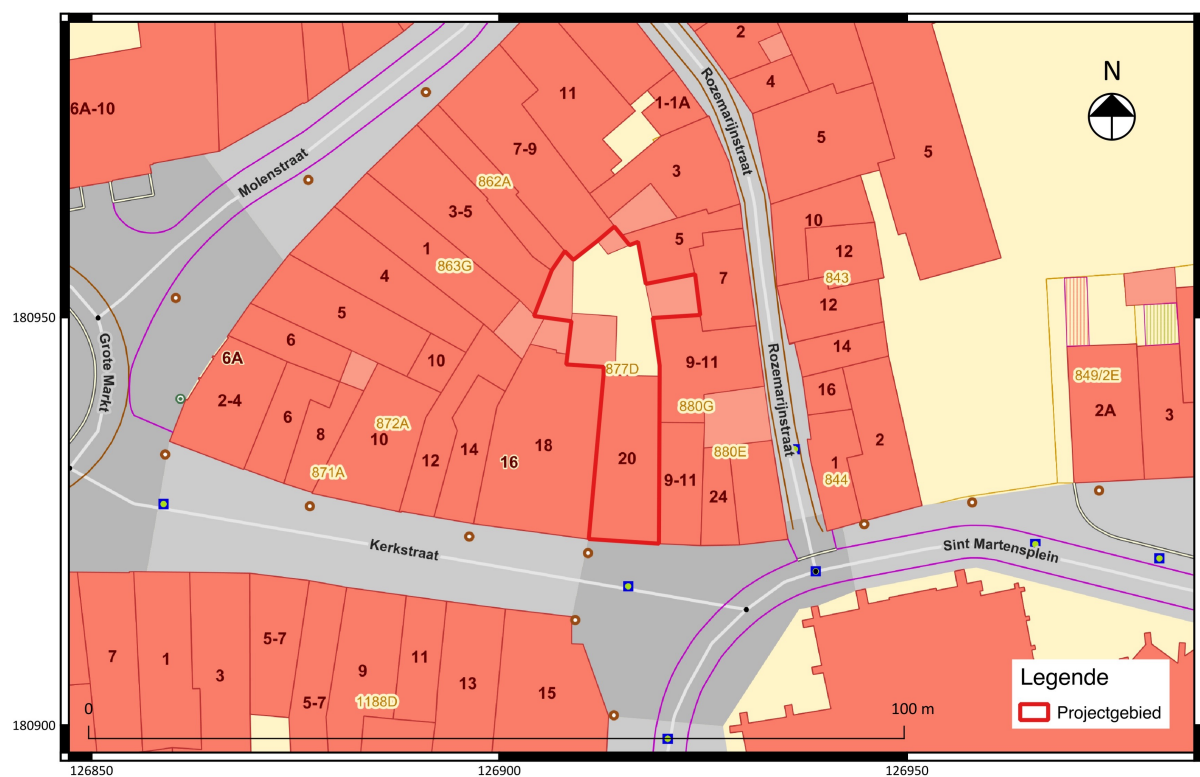

Fig. 2.1: Kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (©CADGIS).

2.2. Gemotiveerd advies

De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag betreft de renovatie van het bestaande pand tot een horecazaak op gelijkvloers en 1ste verdieping met een bijbehorende woongelegenheden op de bovenliggende verdiepingen. In de tuinzone worden enkele minderwaardige bijgebouwen afgebroken ten behoeve van een nieuw volume met een deels overdekt terras. De totaliteit van de verstoringen bedraagt een oppervlakte van ca. 172,88 m² met een diepte die in regel niet dieper reikt dan ca. 110 cm onder het maaiveld (geen onderkeldering).

Op basis van de verzamelde aardkundige en historische gegevens kan worden geconcludeerd dat het projectgebied in een archeologisch zeer interessante zone ligt. Het projectgebied bevindt zich namelijk midden in de ontwikkelingskern van Aalst, binnen de periferie van het Zelhof en de eerste stadsomwalling. Deze oudste historische kern van Aalst ontwikkelde zich op de plaats waar een noordelijke uitloper van een leemrug een steilrand vormt met de alluviale vlakte van de Dender en een van oudsher belangrijke oversteekplaats vormde. De hoger gelegen vruchtbare gronden aan de rand van de alluviale vlakte vormden waarschijnlijk een aantrekkingspool voor bewoning in het verleden. Onderzoek heeft aangetoond dat de vruchtbare leemgronden rondom de oudste bewoningskern van Aalst reeds in het laat-neolithicum en de bronstijd intensief werden geëxploiteerd.

Historische kaarten geven het projectgebied steeds bebouwd aan, gelegen binnen een dens bebouwde kom in de periferie van de Sint-Martinuskerk. Op het projectgebied zelf staat een burgerhuis uit 1779 dat sinds 1997 beschermd is als monument, en teruggaat op een pand dat vermeld wordt in 1406. Bovendien werden aan de hand van meerdere opgravingscampagnes, vondsten uit de steentijd, Romeinse periode en de vroege tot post middeleeuwen geattesteerd in de nabije omgeving van het projectgebied. Zo werd de oude stadsgracht geattesteerd aangrenzend aan het projectgebied, ter hoogte van de Kerkstraat. Uit de resultaten van een proefsleuvenonderzoek op ca. 20 m van het projectgebied blijkt dat de middeleeuwse stratigrafie zich slechts 30 cm onder het looppniveau bevindt.

Besluitend kan gesteld worden dat het projectgebied een hoog archeologisch potentieel bevat. Sporen van de middeleeuwse bebouwing en/of aanhorigheden kunnen verwacht worden binnen de contouren van projectgebied. Archeologische waarden uit vroegere periodes kunnen eveneens voorkomen daar het terrein zich midden in de ontwikkelingskern van Aalst situeert. Aangezien zich al vanaf 30 cm onder het looppniveau archeologisch relevante waarden kunnen bevinden en de geplande ontwikkeling bijgevolg een bedreiging vormen voor het bodemarchief, wordt verder onderzoek aangeraden. Het onderzoek dient te worden uitgevoerd in uitgesteld traject, na de afbraak van de bijgebouwen.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het specifiek aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Het terrein is op dit moment grotendeels verhard en bebouwd, waardoor deze methode momenteel niet kan worden gebruikt.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.

Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille van de situering van het terrein in een stadscontext met de verwachting dat er een complexe verticale strategie aanwezig is, is eerder een proefputtenonderzoek dan wel een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Met deze methode wordt voornamelijk gepeild naar de dikte van het archeologisch bodemarchief. Hoewel deze methode een schadelijke impact op het bodemarchief heeft, is de impact ervan geringer dan deze van proefsleuven. Deze onderzoeksmethode is bovendien nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de eventuele aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Aangezien het projectgebied zich binnen een historische stadskern situeert en hiermee in samenhang in een vastgestelde archeologische zone ligt, spreekt men van een site met een complexe verticale stratigrafie. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek gehanteerd dat bestaat uit een (langgerekte) proefput.

Deze wordt haaks op het te verwachten verloop van de mogelijk aanwezige stadsgracht gepositioneerd en zover mogelijk buiten de gekende verstoringen op het terrein (recente waterputten).

Omdat de afbraak van de te slopen bebouwing zal plaatsvinden na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning, kan het vooronderzoek enkel in uitgesteld traject uitgevoerd worden.

2.2 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering. Er wordt specifiek gekozen voor proefputten om na te gaan hoeveel archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied dat gelegen is binnen de historische stadskern van Aalst.

Mogelijk kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, te verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Kan er een uitspraak gedaan worden ivm de evolutie de historische bebouwing in de zone? Zo ja, welke?
- Ligt de stadsgracht effectief binnen het perceel?

Aangezien de geplande ingrepen maar een deel van de totale oppervlakte van het terrein zullen verstoren, werd enkel dit deel geselecteerd voor het vooronderzoek met ingreep in de bodem (fig. 2.2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

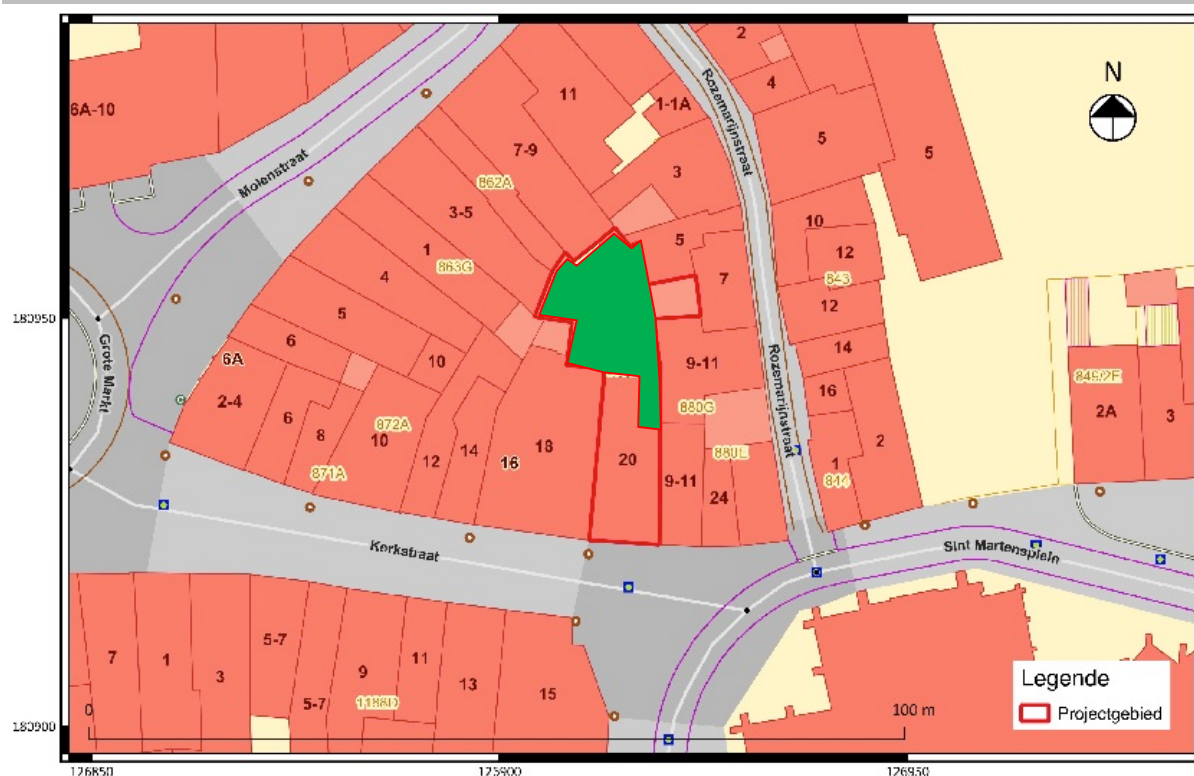

Fig. 2.2: Synthesepan met aanduiding van de zone die geselecteerd is voor verder onderzoek (groen).

2.2.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek ter hoogte van de nieuwbouw (groen op fig. 2.2), de aanleg van proefputten, is hoofdstuk 8.6 van de Code van de Goede Praktijk (CGP) van toepassing. Het doel van deze strategie is om uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Er wordt geopteerd voor een langgerekte proefput aangezien het projectgebied enerzijds binnen de historische stadskern van Aalst ligt en er met proefputten beoogd wordt een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones en er anderzijds dient geëvalueerd te worden of de stadsgracht effectief ter hoogte van het perceel loopt. Meer specifiek voor het terrein binnen een vastgelegde archeologische zone (stadskern van Aalst) is paragraaf 8.6.3 van de CGP van toepassing.

Er wordt 1 individuele proefput van 2 bij 5 m voorgesteld op het terrein (fig. 2.3). Deze wordt NW-ZO ingeplant omdat deze zo haaks op de verwachte loop van de mogelijk hier aanwezige stadsgracht zou vallen (mogelijk evenwijdig aan de noordelijke aangrenzende Molenstraat). Deze wordt tevens redelijk in het noorden van het perceel geplaatst om buiten enkele gekende verstoringen te blijven en om zo dicht mogelijk bij de straatzijde te komen (waar de mogelijk aanwezige stadsgracht althans verwacht wordt). Bovendien werd een lengte van 5 m aangehouden om zo een buffer van 2 m aan te houden t.o.v. de omringende bebouwing.

Met deze vrij grote put kan er zeker voldoende informatie worden vergaard om op de onderzoeksvragen te antwoorden.

Indien nodig (voor de veiligheid) kan de put nog wat breder gemaakt worden. Indien er echter geen aanwijzingen zijn dat er een stadsgracht op het terrein loopt bij het voortschrijdend inzicht bij uitvoer van de langgerekte proefput, kan en mag die zeker ook ingeperkt worden, kwestie van niet het hele terrein nodeloos te verstoren bij het oog op een mogelijke opgraving. Ook indien het terrein ingrijpend zou verstoord zijn, kan de put gestaakt worden.

De proefput wordt aangelegd conform de bepalingen uit CGP 8.6 en 8.6.3 met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en wordt zodanig geregistreerd. De volledige stratigrafische sequentie wordt onderzocht. Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen gezet tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie om de stratigrafie in kaart te brengen. Dit zal mogelijk het geval zijn als effectief de stadsgracht wordt aangetroffen en deze dieper reikt dan veiligheidshalve wenselijk is. De putwand van de proefput wordt grondig bekeken om aan te geven op welke niveaus er tijdens een eventuele opgraving opgravingsvlakken moeten worden aangelegd.

Daar het terrein moeilijk toegankelijk is (ingesloten) en de werfzone bovendien een beperkt oppervlakte omvat, worden de proefputten aangelegd met een minigraver met een tandenloze bak. Er dient zeker rekening gehouden te worden met de veiligheid en stabiliteit van de omringende

panden en de uitvoerende archeologen. Indien het niet mogelijk is om de langgerekte proefput op een veilige manier uit te voeren (moest bijvoorbeeld effectief een (diepe) stadsgracht aangetroffen worden, dient op het terrein praktisch te worden bekeken of het verantwoord is om de onderzijde ervan machinaal op te zoeken of dat een boring kan volstaan).

De uitvoerders van het proefputtenonderzoek op de site met complexe verticale stratigrafie dienen te beschikken over bijkomende specifieke competenties. Overeenkomstig de bepalingen sub 8.6.3 van de CGP dient de veldwerkleider over voldoende ervaring in het onderzoek van sites met complexe verticale stratigrafie te beschikken.

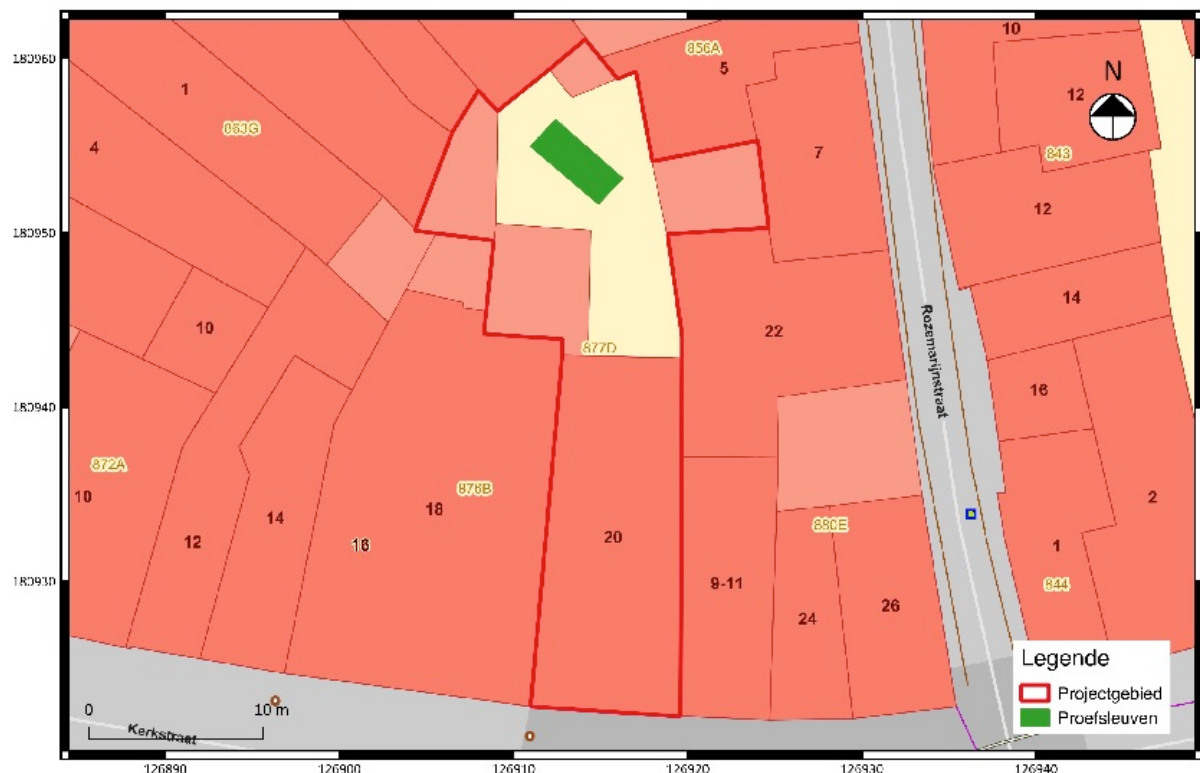

Fig. 2.3: Projectie van de voorgestelde proefput.